

3. Управління розвитком компанії Посібники статті та книги: веб-сайт. URL: <https://posibniki.com.ua/> (дата звернення: 10.11.2022).

УДК 070

*Карась М. А., доцент
кафедри міжнародної журналістики*

ЗАСОБИ ПРОТИДІЇ УТИСКАМ СВОБОДИ СЛОВА З БОКУ ДИКТАТОРСЬКИХ РЕЖИМІВ

Київський університет імені Бориса Грінченка

У період з лютого 2022 року численні мас-медіа у Росії призупинили роботу, значна кількість була заблокована контролюючим органом путінської цензури РКН (Федеральна служба з нагляду за сферою зв'язку, інформаційних технологій і масових комунікацій, “Роскомнадзор”).

Одне з видань, яке вперто чинило опір атакам наглядових органів, є незалежне інтернет-видання “Бумага” (місто Санкт-Петербург)[4]. Метою видавців, на момент започаткування ЗМІ 2012 року, було створення медійної технологічної компанії західного типу з орієнтацією на такі медійні бренди, як Vox, Quartz, Vice і Boston Globe.

Комп'ютерні розробники з початком війни оперативно створили дзеркальні копії сайту. Це точні копії видання, але з іншими доменними іменами. Усі 19 дзеркальних сайтів онлайн-видання у подальшому почергово були заблоковані. Одна дзеркальна версія була заблокована, проіснувавши всього 9 хвилин. Заблоковані сайти можна читати й далі, якщо використовувати технології VPN. Але VPN-сервісами користується не більше 10 відсотків читачів, за оцінками незалежних медіа експертів. Надалі цензура блокує майданчики опозиційних медіа у соцмережах. В найпопулярнішій в Росії мережі “ВКонтакте” опозиційне видання “Бумага” мало 100 тисяч підписників, також цензура заблокувала назву видання в популярному місцевому пошуковику “Яндекс-дзен”. Тому заблоковані онлайн-видання позбавляються величезної частки пошукового трафіка, що у сумі дає 60-70 відсотків втрати аудиторії [3].

Водночас феномен заблокованих медіа полягає у тому, що значно, часом у декілька разів, виростає охоплення аудиторії в інших соціальних мережах [2]. У випадку з переслідуваними опозиційними медіа, якщо скласти суму аудиторних показників (статистика підрахунків, може містити так звані перетини і накладки, методики обчислення аудиторії суттєво різняться), і все ж спостерігається значне зростання у перші місяці російсько-української війни. Під часів цензурних утисків сайт перестає бути головним майданчиком.

Частини контенту розміщують в Телеграмі, Твіттері, Інстаграмі. Найважливіші матеріали викладаються одночасно на всіх майданчиках.

90 відсотків рекламодавців в Росії з лютого 2022 року припинили співпрацю з медіа. Зате з початком війни виросла реклама у мережах. У липні 2022 у 4 рази збільшилися надходження видання від реклами в Телеграм. Також видавці відзначили зростання платної підписки на окремі сервіси. Частина опозиційних журналістів переїхала до Тбілісі (Грузія) і почали випускати дочірнє видання Paper Kartuli. Випробувані медійні технології запропоновані для локального медіа ринку.

У процесі нав'язування жорсткої цензури у російському суспільстві деякі медіа з нуля розпочали свою роботу ("Новая вкладка", "Астра"). Сама ідея відкрити нове ЗМІ у Росії вже після початку війни виглядала нестандартно. Видання "Новая вкладка" побачило світ 24 травня 2022 року [1]. Для того, щоб уникнути блокування, матеріали, що потрапляють у поле зору цензури, прибираються за першим сигналом. Вже через три місяці сайт був заблокований, але після того, як видавці прибрали інтерв'ю з критикою диктатора Путіна, сайт знову запрацював.

Частина матеріалів журналістів друкується під псевдонімами. Слово "війна" замінено в усіх текстах зірочками ***, у дужках поряд - (спецоперація). Війна насправді виявилася найважливішою темою для російського суспільства після 24.02.2022, їй відведено 60 відсотків контенту видання [5]. Формат видання - фактичний блог, публікується 1-2 лонгріди на тиждень. Журналісти самі домовляються про гонорари з партнерськими організаціями. Верстка видання відбувається за допомогою сервісу інтернет-дизайну Tilda. Але російський цензор оголошує попередження компанії Tilda, відтак вимушено заблокованим стає весь проєкт (сайт не відкривається навіть через VPN-сервіси). Очевидно це пов'язано з тим, що розробник має російське походження. Редакція здійснила перехід з Tilda на WordPress, іншу популярну систему контент-менеджменту сайтів.

Таким чином існує цілий арсенал тактик, що дозволяє незалежним і опозиційним журналістам виконувати свій професійний обов'язок навіть за умов диктатури. Найпоширенішою практикою є перенесення публікацій в телеграм-канал видання з одночасною публікацією анонсу і посилання на основній інтернет-сторінці видання. Під час тимчасового блокування поширеною є практика друку матеріалів у партнерських виданнях, використання дзеркальних сайтів, відкриття дочірніх редакцій за кордоном, юридичні та технологічні засоби. Історія протистояння влади путінської Росії, лукашенківської Білорусі і незалежних журналістів триває і матиме чимало корисних висновків і цікавих рішень.

Список використаних джерел

1. Азар, Илья. Коллективный фрилансер. “Новая газета. Европа” від 11 серпня 2022 р. (дата звернення: 12.09.2022).
2. Досенко А. К., Погребняк І.В. Інтернет-журналістика: комунікативні маркери: навчальний посібник. - К. : ЦУЛ, 2021. - 184 с.
3. Петлянова, Нина. “Бумага” все стерпит. “Новая газета. Европа” від 5 серпня 2022 року (дата звернення: 30.08.2022).
4. “Бумага: все о Петербурге”, телеграм-канал видання: t.me/paperpaper_ru
5. “Новая вкладка”: истории о том, как живут в провинции России после 24 февраля 2022 года, телеграм-канал: t.me/thenewtab

УДК 32.019

Колесник Ю.О., здобувачка 3 курсу спеціальності 052 «Політологія»,
Окуньовська Ю.В., к. політ. н,
старший викладач кафедри політології та державного управління

ПОЛІТИЧНА ДОВІРА ЯК ОДИН ІЗ ОСНОВНИХ ЧИННИКІВ ДЕМОКРАТІЇ

Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця

Поняття довіри є важливим фактором ефективної співпраці між політичними інститутами та суспільством, що стає особливо важливим в умовах кризи та в умовах побудови демократії. Високий рівень політичної довіри є одним із головних елементів для створення легітимності політичної системи, яка потрібна для становлення стабільного та ефективного демократичного устрою.

У випадку України, до початку повномасштабного російського вторгнення, можна було відстежити чітку кореляцію низького рівня політичної довіри до провідних соціально-політичних інституцій та низького індексу демократії. Дане твердження можна проаналізувати завдяки дослідженням Українського центру економічних та політичних досліджень ім. О. Разумкова та рейтингу країн за індексом демократії, проведеним журналом «The Economist» [1,2].

Таблица 1

Індекс демократії 2021

Позиція у рейтингу	Країна	Загальний бал (макс. 10)	Виборчий процес і плюралізм	Функціонування уряду	Політична Участь	Політична культура	Громадянські свободи
86	Мексика	5.57	6.92	5.00	7.22	3.13	5.59